

ДО НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Драчук Ю. З., Снітко Є. О., Завгородній Є. Є.

Відзначено роль людського фактору в зростанні рівня конкурентоспроможності конкретного підприємства, що значною мірою залежить від ефективної реалізації процесів, пов'язаних з управлінням працівниками, які протягом тривалого періоду часу нагромаджують знання, вміння, навички, необхідні для виконання бізнес-процесів; розглянуто на прикладі стратегічно важливого нафтогазового комплексу України наукові пропозиції, спрямовані на рішення економічних та управлінських проблем, на практичні аспекти функціонування підприємств галузі як соціально-економічної системи, що протягом тривалого періоду часу нагромаджували значний інтелектуальний потенціал.

Отмечена роль человеческого фактора в росте уровня конкурентоспособности конкретного предприятия, в значительной степени зависимой от эффективной реализации процессов, связанных с управлением работниками, которые в течение длительного периода времени накапливают знания, умения, навыки, необходимые для выполнения бизнес-процессов; рассмотрены на примере стратегически важного нефтегазового комплекса Украины научные предложения, направленные на решение экономических и управленческих проблем, практические аспекты функционирования предприятий отрасли как социально-экономической системы, в течение длительного периода времени накапливающие значительный интеллектуальный потенциал.

The human factor role in the growth to the level of competitiveness in the particular enterprise is largely dependent on the effective implementation of processes related to the management of employees who, over a long period of time, accumulate the knowledge, skills, and skills necessary to carry out business processes; Examined on the strategically important oil and gas complex in Ukraine, scientific proposals aimed at solving economic and management problems, practical aspects of the functioning of industry enterprises as a socio-economic system, accumulating considerable intellectual potential over a long period of time.

Драчук Ю. З.

д-р екон. наук, проф. каф. М ЛНУ
oksanakamenskaya@mail.ru

Снітко Є. О.

канд. техн. наук, доц., зав. каф. М ЛНУ

Завгородній Є. Є.

канд. техн. наук, доц. каф. ТВиПО ЛНУ

ЛНУ – Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Старобільськ.

УДК 331.102.344

Драчук Ю. З., Снітко Є. О., Завгородній Є. Є.

ДО НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Найважливішу роль у функціонуванні галузей економіки та життєдіяльності суспільства на сучасному етапі розвитку економіки знань в умовах активізації глобалізаційних та інтеграційних процесів відіграє наукова сфера. Як зазначають вітчизняні науковці, «научно-технический прогресс никто не отменял и не отменит, тем более, что в историческом измерении именно благодаря передовому опыту и научно-техническим достижениям в значительной мере менялось и поведение людей» [1, с. 6].

Рівень розвиненості науки відноситься до головних чинників соціально-економічного, інтелектуального, інноваційного, освітнього та культурного розвитку країни.

В діяльності суб'єктів господарювання галузей та сфер економіки країни за умов ринкових відносин роль людського фактору є надзвичайно важливою. Результати роботи та перспективи зростання рівня конкурентоспроможності конкретного підприємства значною мірою залежать від того, наскільки ефективно реалізуються процеси, пов'язані з управлінням працівниками, які протягом тривалого періоду часу нагромаджують знання, вміння, навички, необхідні для виконання бізнес-процесів. Головною особливістю управління людським капіталом організаційних утворень у сучасних умовах розвитку економіки, заснованої на знаннях, має стати реалізація функцій планування, організування, мотивації та контролю з їх максимальною орієнтованістю на забезпеченість, на розвиток, на ефективне використання інтелектуальних працівників, що відповідає меті Національної стратегії розвитку освіти на наступне десятиріччя - підвищенню доступності якісної, конкурентоспроможної освіти для громадян України відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства, економіки, кожного громадянина; забезпеченню особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними задатками, здібностями, потребами на основі навчання упродовж життя.

При обмеженості ресурсів у сучасних умовах господарювання та необхідності пошуку дієвих механізмів компенсації їх нестачі пріоритетне місце у господарській діяльності посідають процеси, спрямовані на зростання частки інтелекту або інтелектуалізації.

Зростає значення цього процесу в оцінці наявних та нових можливостей формування економічної стратегії розвитку вітчизняних підприємств, особливо підприємств промислової сфери, з урахуванням наслідків економічних та соціальних явищ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Із відомих зарубіжних дослідників широкого кола проблем, пов'язаних з інтелектуалізацією як явищем соціального та економічного характеру, слід назвати: М. Армстронг, Е. Брукінг, Г. Беккер, П. Вейл, Дж. Голдсміт, Г. Джоунс, П. Друкер, В. Іноземцев, В. Кірхлер, Б. Леонт'єв, Ф. Махлуп, Р. Пейтон, Т. Пітерс, Харингтон Дж. та ін. [14].

Різними аспектами інтелектуалізації суспільства і соціуму, економіки і праці, освіти і науки, менеджменту, виробництва присвячені праці вітчизняних дослідників М. Ажажа, В. Базилевич, Б. Бутнік-Сіверського, В. Гець, С. Вовканич, Н. Гавкалової, О. Грішнова, М. Долішного, О. Другова, О. Кендюхова, В. Петренка, Ж. Поплавської, А. Чухно, Н. Ушенко та ін. [1–14] та ін.

З аналізу наукових джерел, вченими приділяється значна увага визначенню проблем розвитку інтелектуального потенціалу в Україні, систематизації чинників його формування і перспектив ефективного використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Враховуючи в економіці України стратегічно важливу роль вугілля, нафти та газу в економічному розвитку держави, окремі суб'єкти господарювання, для прикладу, нафтогазовий комплекс (НГК) України загалом все частіше стають об'єктами наукових досліджень, в тому числі тих, які спрямовані на рішення економічних та управлінських проблем, на практичні аспекти функціонування підприємств галузі як соціально-економічної системи, що протягом тривалого періоду часу нагромаджували значний інтелектуальний потенціал. Заслужують на увагу в цьому плані нещодавно розглянуті в Іва-

но-Франківському національному університеті нафти і газу результати досліджень за докторською дисертацією Кісь Святослава Ярославовича «Наукові основи інтелектуалізації діяльності підприємств» [6–8], де відображалися окремі підсумки усвідомленого удосконалення і використання нових підходів до управління в певному секторі життєдіяльності суспільства (організаціях і підприємствах нафтогазової промисловості), а також визначалися критерії, моделі і рекомендації з інтенсифікації їх подальшого використання. І безсумнівний науковий інтерес цих досліджень - в розробці ефективних механізмів підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання та управління їх функціонуванням, а також рішення проблеми формування економічної стратегії розвитку нафтогазового комплексу - плануванням й управлінням економічною стратегією розвитку нафтогазових підприємств, класифікацією за ступенем можливого фінансового рівня з метою оптимізації управлінських рішень, концептуальних положень стосовно створення структурної схеми формування людського капіталу підприємства для досліджень участі людини як носія інтелекту у виробничо-господарській діяльності.

Одержані наукові результати та розроблені рекомендації являють собою методологічну та науково-методичну базу формування теоретичних засад планування економічної стратегії розвитку промислових підприємств, де враховано:

- показники інтелектуалізації діяльності підприємства, якими супроводжується традиційно-стандартизоване та нестандартне виконання завдань персоналом суб'єкта господарювання для зв'язку результатів діяльності і розвитку підприємства з рівнем інтелектуалізації управлінців та виконавців;

- рівень інтелектуалізації діяльності підприємства для отримання кількісної характеристики рівня інтелектуалізації персоналу та його готовності до використання сучасних технологій і технічних засобів з метою формування відповідного управлінського впливу;

- процедури структурування елементів економічного потенціалу підприємства для демонстрування процесу формування з використанням інтелектуального потенціалу наявних людських ресурсів, де економічний потенціал визначається інтелектуальною наповненістю та «потенціалом інтелектуалізації» усіх його структурних елементів;

- графоаналітичну модель інтелектуалізації діяльності підприємства, де демонструється залежність досягнутих підприємством результатів від рівня інтелектуалізації персоналу;

- фінансово-економічний розрахунок результатів діяльності підприємства з пріоритетним аналізом показників, сформованих результатами інтелектуалізації персоналу суб'єкта та об'єкта управління для порівняння отриманих результатів з їх потенційно очікуваними значеннями.

Визнаючи економіку знань, що розкриває нову роль і місце інтелекту людини в сучасному суспільстві, що знання сьогодні є вирішальним чинником економічного розвитку, інструментом інновацій, конкуренції та економічного успіху, дослідженням підкреслено, що «головним наслідком зростання інтелекту слід вважати збільшення кількості завдань, які виконує персонал підприємства із застосування нестардатних рішень, нових ідей, пропозицій та інших власних і залучених результатів інтелектуальної діяльності».

З огляду на те що, управління технологіями та інноваціями є соціальним процесом, то розвиток інтелектуального потенціалу повинно спиратися в першу чергу на розвиток особистості кожного окремого працівника. Це пов'язано, по-перше, з тим, що будь-яке нововведення, інновація унікальні і є результатом індивідуальної творчої праці.

По-друге, вимоги споживача до якості нової продукції настільки є високими, що успіх комерціалізації нововведень багато в чому забезпечується застосуванням різноманітних знань.

По-третє, науково-дослідний персонал виступає, як генератор ідей і його знання, вміння і навички, а також особистісні якості є вихідним імпульсом появи інновацій.

По-четверте, творчі здібності працівників вимагають стимулювання і розвитку, тому що саме вони, як правило, стають джерелами інноваційних ідей, способів вирішення проблем або прийняття неординарних рішень. Незважаючи на те, що здібності до творчості частіше закладені в людині від народження, прояв їх в повній мірі можливо тільки в умовах, які сприяють їх розвитку і втілення.

ВИСНОВКИ

Освіта та наука є головною теоретичною основою і структурним фактором забезпечення економічного розвитку держави. Динамізм і рівень розвитку освіти відповідають за забезпечення інтенсивного економічного зростання при переході до «нової» економіки, заснованої на знаннях, (неоекономіки), за диференціацію між економічно розвиненими і країнами, що розвиваються; головним джерелом і вирішальним фактором такого зростання є якість освіти. І ключове значення в цьому процесі має саме людський потенціал і, перш за все, освіченість, компетентність, творчі можливості людей і умови їх реалізації. Саме знання стають головним джерелом конкурентних переваг в ХХІ ст. При цьому навряд чи можна говорити щодо передових позицій освіти в Україні, яка значно відстає від розвинених країн за ефективністю економіки і рівнем життя. Люди в більшості своїй є такими, якими їх створила освіта, які навчальні заклади вони закінчували. Чим вище піднімаються вони по щаблях освіти, тим краще вони освічені, і тим більше їх потенціал і конкурентоспроможність. Досить низька конкурентоспроможність трудового потенціалу України, що фіксується в продуктивності і якості праці, інноваційна загальмованість в більшості галузей вказують на вади в роботі професійних навчальних закладів, і перш за все вищих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Геец В.М. *Общественный капитал – 25: огосударственность или государственное созидание?* / В.М. Геец // *Экономика Украины*. – 2016. – № 8 (649). – С. 3-6.
2. Череп А.В. Оцінка конкурентоспроможності національної освітньої системи в умовах інтеграційних процесів // А.В. Череп, Ю.З. Драчук, Л.О. Савюк // *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. – Додаток 1 до Вип. 36, Том 1(61): Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К.: Гнозис, 2015. – С. 372-381.
3. Драчук Ю.З. Прикладні аспекти розробки систем моніторингу якості вищої освіти / Ю.З. Драчук, Л.О. Сав'юк // *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди»* - Додаток 1 до Вип. 37, Том III: Тематичний випуск: «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». - К.: Гнозис, 2016.-470 с.- С. 314-328.
4. Драчук Ю.З. Шляхи підвищення ефективності інтелектуального потенціалу в Україні / Ю.З. Драчук, Н.В. Трушкіна // *Проблеми інноваційного розвитку та інформаційного суспільства: матеріали V Міжнар. форуму, Київ, 20–21 жовтня 2016 р.* – К.: УкрІНТЕІ, 2016. – Ч. I. – С. 91-95.
5. Драчук Ю.З. Реформа в сфері вищого образования в условиях децентрализации управления: зарубежный опыт / Ю.З. Драчук, Е.В. Сталинская, Л.А. Савюк // *Сборник статей ЦНС «Международные научные исследования» по материалам X Международной научно-практической конференции «Проблемы и перспективы современной науки», Москва, сборник статей (уровень стандарта, академический уровень).*- Москва.: ISI – journal», 2016.- 150с.- С. 130-137.
6. Кісь С. Я. Інтелектуалізація діяльності підприємств: доцільність, умови, технології: наукова монографія (за ред. д.е.н., проф. Петренко В.П.) / С. Я. Кісь. – ІФНТУНГ, 2015. – 269 с. (12,5 д. а.)
7. Кісь С. Я. Якісні аспекти процесного управління на підприємствах нафтогазового комплексу України // *Управління виробничим та інфраструктурним розвитком економічного потенціалу України: монографія* / С. Я. Кісь, М. М. Мельницький; за заг. ред. проф. В. П. Волкова. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2012. – С. 370-381.
8. Кісь С. Я. Управління діяльністю підприємств нафтогазового комплексу на засадах інтелектуалізації та інтелектокористування: монографія / С. Я. Кісь, В. П. Петренко, Е. А. Швидкий; за заг. ред. проф. В. П. Петренко. – Львів: ЛА «Піраміда», 2013. – 289 с.
9. Мойсеєнко І. Системи управління знаннями в умовах постіндустріальної економіки // *Вісник НУ «Львівська політехніка» «Проблеми економіки та управління»*. – 2004. – № 507. – С. 151–157.
10. Мойсеєнко І.П. Формування інтелектуального потенціалу підприємства // *Обліково-аналітичні системи суб'єктів господарської діяльності в Україні: Зб. наук. пр. / За ред. В. Є. Швеця*. – Львів: Інтереко, 2005. – С. 117–122.
11. Гавкалова Н.Л. Економічна природа інтелектуального капіталу / Н.Л. Гавкалова, С.В. Севаст'янов // *Економіка розвитку. Науковий журнал*.- №1 (73).- 2015.- С. 77-82.
12. Ушенко Н.В. Капіталізація людського потенціалу: процесно-функціональний підхід / Н.В. Ушенко // *Вісник Донецького університету економіки і права*.- 2011.-№2.- С. 36-40.
13. Вовканич С.Й. Теоретико-методологічні основи дослідження людського та інтелектуального капіталу в знанневомісткій економіці: концептуалізація понять / С.Й. Вовканич, Л.К. Семів // *Регіональна економіка*.- 2007.- № 4.- С. 7-19.
14. Харингтон Дж. *Совершенство управления ресурсами* / Дж. Харингтон.; пер. с англ. А.Л. Раскина, В.В. Шахлевича; под научн. ред. В.В. Брагина // *РИА «Стандарты и качество»*.- М., 2008.- 352 с.

Стаття надійшла до редакції 30.03.2017 р.